

ljeni. Ako je znesek prišel v dobro posebni masi, pa še, dokler obstoji še obča, kolikor je namreč presežek posebne mase pomnožil občo.

Uveljavljanje verzijskega zahtevka se vrši kakor ono stečajne oprostitve, namreč z ustreznim predlogom pri stečajnem sodniku.

Verzijski zahtevak pa ne gre samo na denar, ta je edini predmet le, ko je stvar dejansko vnovčena. Ob vsaki drugačni odsvojitvi ima stečajni dolžnik tudi pravico, zahtevati stvar, ki jo je prejel upravitelj mase kot odplačilo za odsvojeni oproščeni predmet. Glede izločitvenih upravičencev imenuje zakon to kot nadomestno izločitev (§ 43/2 stz.). V zakonu utemeljeno in po čutu pravičnosti je, da je stečajnemu dolžniku na razpolago tudi, kar je prejela masa kot odplačilo za oproščeno stvar, če isto z ostalo maso še ni pomešano. Če pa druga oseba odplačila še ni dala, sme stečajni dolžnik zahtevati, da se mu zahtevak nanj odstopi.²⁰ Tudi z nadomestno izločitvijo in zahtevkom na odstop odplačila se obrne stečajni dolžnik na stečajnega sodnika.

Nadomestna izločitev oziroma zahtevak na odstop odplačila ne pristoji stečajnemu dolžniku obenem z drugim verzijskim zahtevkom. Dolžnik le svobodno izbira med enim ali drugim, kajti gre mu iz mase edino to, kar je ta neupravičeno pridobila. Uveljavljanje enega zahtevka ima za posledico, da drugi ugasne.

²⁰ Nasprotno Petschek op. c. 242.

Neplačilo „sledeče“ premije z ozirom na izredne vojne razmere.

Dr. Danilo Požar.

Zakon o zavarovalni pogodbi (zavarovalni zakon, zav. zak.) z dne 23. decembra 1917, ki predstavlja glavni vir našega zasebnega zavarovalnega prava, upošteva „vojne dogodke“ odn. „posledico upora ali vojne“ le, ko določa meje jamčenja pri požarnem zavarovanju, pri zavarovanju živine in pri transportnem zavarovanju,¹ medtem ko se pri drugih zakonskih določbah na take izredne dogodke ne ozira. To je razumljivo glede na dejstvo, da je služil zakonu o zavarovalni pogodbi za vzor nemški zakon o za-

¹ §§ 74, 97 t. 2, 114 t. 4 zakona o zavarovalni pogodbi (zav. zak.).

varovalni pogodbi z dne 2. aprila 1908, t. j. iz časov, ko svet ni doživljal pretresljajev vojne. Res je, da je avstrijski zakon o zavarovalni pogodbi nastajal v prejšnji svetovni vojni, toda pri tem je treba upoštevati dejstvo, da se je izrednost vojnega stanja v prejšnji svetovni vojni kazala bolj na mejah države, t. j. na frontnem ozemlju, ki je bilo itak izključeno iz „pravnega teritorija“ države, medtem ko je sedanja vojna imela na razne pokrajine, posebno pa na našo, vpliv, ki ga ni bilo mogoče predvideti. Poleg tega je očitno, da zakonodavec, ki ustvarja trajen zakon, ne more jemati v poštev takih izrednih razmer, ki so le prehodnega značaja.

Na zavarovalnem področju se te izredne razmere, ki jih je ustvarila sedanja vojna, zrcalijo v naši pokrajini v tem, da so zavarovalci zaradi prekinjenih prometnih zvez (predvsem) in drugih ovir (internacije, vojnega ujetništva itd.) zgubili vsak stik z zavarovateljem (zavarovalnico) in da zavoljo tega ne morejo plačati dospelih premij. Bistveno načelo zavarovanja pa je, da se premije v eni ali drugi obliki zbirajo pri zavarovatelju in da se ob normalnem poslovanju iz teh premij² izplačajo po nastopu zavarovalnega primera nastale škode odn. v zavarovalni pogodbi predvidene vsote, kolikor ne nastopijo drugi po zakonu predvideni vplivi.³ To načelo je praktično razvidno že iz razmeroma nizkih delniških glavnih pri zavarovalnicah oblike delniške družbe.⁴

Vkljub temu pa, da zavarovalci ne plačujejo dospelih premij, jamči zavarovatelj za škodo (zavarovalno vsoto) v primeru, da nastopi zavarovalni primer, ker se more po § 29 zav. zak. v primeru neplačila premije oprostiti jamčenja le, če zavarovalca pozove na plačilo premije, mu naznani pravne posledice zamude in mu določi najmanj enomesečni naknadni rok, v katerem mora zavarovalec premijo plačati, ker mu sicer lahko zavarovatelj po preteku tega roka odpove zavarovalno pogodbo s takojšnjim učinkom t. j. brez odpovednega roka, in se s tem oprosti nadaljnjega jamčenja. Omenjeni poziv po § 29 zav. zak. se v teoriji in praksi imenuje kvalificiran opomin.

Ker pa nima v sedanjih izrednih razmerah zavarovatelj z ogromnim številom zavarovalcev nobene zveze, jim

² Glej dr. Albert Ehrenzweig: *Versicherungsvertragsrecht*, Wien und Leipzig 1935, str. 249 (odslej: *Versicherungsvertragsrecht* str...).

³ Primer § 142/1 zav. zak.

⁴ Glej Vladimir Rosenberg: *Inostrani kapital u jugoslovenskoj privredi*, Beograd 1937, str. 77.

ne more poslati kvalificiranega opomina, zaradi česar jamči nadalje za morebitne nastale škode, dasi nima na drugi strani kritja v plačanih premijah, iz katerih se praviloma izplačujejo škode, kot smo že zgoraj omenili.

Pri neplačilu premije je razlikovati neplačilo premije, ki jo je plačati pred pričetkom ali ob pričetku zavarovanja, t. j. ko jamstvo zavarovatelja iz zavarovalne pogodbe še ne obstoji odn. ko se prične istočasno s plačilom premije. Z neplačilom te prve premije se ne bomo bavili, ker zavarovatelj v smislu § 28/2 zav. zak. itak ne jamči za škodo, če ta premija ob času, ko nastopi zavarovalni primer, še ni plačana. Zavarovatelj tudi ne jamči, če zavarovalec ni v krivdni zamudi s plačilom te premije.⁵

Poleg neplačila zgoraj omenjene premije je pa še razlikovati neplačilo „sledeče“ premije (Folgeprämie), t. j. vsake premije, ki ob obstoječem jamčenju zavarovatelja dospe v plačilo v drugi ali sledečih zavarovalnih dobah.⁶ To so predvsem druga, tretja, četrta itd. premija. Lahko pa je „sledeča“ premija tudi prva premija, kolikor je zavarovatelj dovolil zavarovalcu odlog plačila te premije ter je njen dospeltek preložen v naslednjo zavarovalno dobo in zavarovatelj po dovolitvi odloga jamči v primeru nastopa zavarovalnega primera.

I. Obstoječi pravni položaj.

Pri premetrivanju pravnega položaja v primeru neplačila „sledeče“ premije je poleg splošnih določb § 29 zav. zak. upoštevati še posebne zadevne določbe, ki veljajo za nezgodno in življenjsko zavarovanje ter splošne zavarovalne pogoje.

Ozirali se bomo le na požarno in življenjsko zavarovanje, ki prihajata praktično za naše kraje v glavnem v poštev.

a) Splošne določbe.

Premijo je pravilneje kot prinosni dolg smatrati kot „pošiljalni“ dolg („Schickschuld“),^{7 8} ker se pri prenosnem dolgu kraj, kamor je dolg poslati, krije s krajem izpolnitve

⁵ Glej: Das Gesetz v. 25. Dezember 1917 über den Versicherungsvertrag, mit Erläuterungen von dr. Albert Ehrenzweig (odslej: Komentar) opomba 2 k § 28.

⁶ Versicherungsvertragsrecht str. 264.

⁷ Versicherungsvertragsrecht str. 246.

⁸ Primerjaj s tem v zvezi tudi opombo 4a k § 905 odz.-a komentarja: Dr. Josef Freiherr von Schey: Das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch, Wien 116 (odslej: Schey).

pogodbe; v smislu § 905/1 odz. je pa kraj izpolnitve zavarovalne pogodbe bivališče odn. poslovalnica zavarovalca.⁹ Premijo je treba torej praviloma zavarovatelju poslati po pošti, nakazati po kakem denarnem zavodu, ali pa vplačati neposredno pri blagajni zavarovatelja (glej čl. 9/5 splošnih zavarovalnih pogojev — požar odn. § 7/1 sploš. zav. pog. — življenje).

Postopek v primeru neplačila „sledeče“ premije je urejen v § 29 zav. zak., kjer je določeno, da je zavarovalca pozvati pismeno na njegove stroške k plačilu ter mu naznaniti pravne posledice nadaljnje zamude plačila, če se „sledeča“ premija ne plača na dan dospelosti; pri tem je zavarovalcu določiti najmanj enomesečni naknadni rok.

Zaradi poenostavitve zavarovateljevega postopka je v drugem stavku 1. odstavka § 29 zav. zak. rečeno, da „ta poziv lahko odpade, če je bil zavarovalec največ 8 dni pred dnevom dospelosti opominjan k plačilu in obveščen o pravnih posledicah zamude plačila ter se mu je dovolil vsaj enomesečni naknadni rok, tekoč od dneva dospelosti.“ Na ta način ni treba poleg plačilnega opomina, ki se stavi pred dospelkom premije, staviti po dospelku še posebnega kvalificiranega opomina, temveč se ta lahko stavi istočasno s plačilnim opominom.

V nemškem zak. o zav. pog.¹⁰ je rečeno, da se zavarovatelj lahko posluži zgoraj omenjene pravice kvalificiranega opomina, medtem ko bi se lahko iz besedila § 29 zav. zak. sklepalo, da je zavarovatelj prisiljen staviti zavarovalcu kvalificirani opomin v primeru neplačila premije („je pozvati zavarovalca pismeno...“); izgleda pa, da je prodrlo tolmačenje v smislu dispozitivnosti te določbe, torej v smislu, kot velja v nemškem zavarovalnem pravu.¹¹ Če zavarovatelj ne stavi kvalificiranega opomina, jamči pač dalje kljub neplačilu premije.

Naknadni rok v kvalificiranem opominu ne more pričeti teči, preden ne prejme zavarovalec kvalificiranega opomina,¹² kolikor ni na njegovi strani podana krivda, da ga ni prejel; to je pač odvisno od konkretnega primera. Pravosodstvo se pretežno drži stališča, da mora zava-

⁹ Glej tudi: Dr. Armin Ehrenzweig: System des österreichischen allgemeinen Privatrechts, Wien 1920, str. 76 in 77 (odslej: System).

¹⁰ § 59.

¹¹ Versicherungsvertragsrecht str. 264; glej tudi opombo 42 na isti strani.

¹² Versicherungsvertragsrecht str. 266; primerjaj tudi: Dr. Erich Prölls: Versicherungsvertragsgesetz, München u. Berlin 1943 (odslej: Prölls) str. 15 opomba 4 k § 59.

rovatelj dokazati, da je zavarovalec prejel kvalificirani opomin.¹³

Da poteče v kvalificiranem opominu vsebovani naknadni rok, je potrebno, da je zavarovalec s plačilom premije v krivdni zamudi.^{14 15} Zavarovalec mora dokazati, da je bil brez krivde oviran pravočasno plačati premijo, s čimer se oprosti posledic zamude plačila premije v smislu § 29 zav. zak.

Ker je v § 29/2 zav. zak. govora le o plačilu „premije“ v zamudi, ne pa tudi eventualnih zamudnih obresti in stroškov, nastane vprašanje, ali lahko zavarovatelj odstopi od pogodbe, če je zavarovalec plačal v naknadnem roku le premijo, ne pa tudi eventualnih zamudnih obresti in stroškov. Avstrijsko pravosodstvo stoji sicer na stališču,¹⁶ da delijo obresti usodo premije (torej kot v nemškem zavarovalnem zakonu),¹⁷ zaradi česar pride zavarovalec v zamudo, če plača le premijo ne pa zamudnih obresti, medtem ko je treba glede stroškov zadevno predvideti v zavarovalni pogodbi, ker ne tvorijo stroški protidajatve za prevzeti riziko in zaradi tega ne spadajo pod pravno-tehnični pojem „premije“. Zdi se pa, da je bolj pravilna avstrijska odločba SZ XII št. 158 z dne 2. julija 1930,¹⁸ ki stavlja isto zahtevo kot za stroške tudi za zakonite zamudne obresti in s tem smatra, da pride zavarovalec v zamudo le, če ne plača pravočasno premije, ne pride pa, če ne plača zakonitih zamudnih obresti in stroškov.

Poleg tega, da naš zavarovalni zakon izrečno ne omenja neplačila zamudnih obresti odn. stroškov v naknadnem roku, kot ga nemški zavarovalni zakon (§ 39/2), ki je služil za vzor našemu zavarovalnemu zakonu, in kar bi dalo misliti, da je hotel avstrijski zakonodavec poudariti, da je zavarovalec v zamudi le, če ne plača v naknadnem roku premije (ne pa zamudnih obresti in stroškov), je tako tolmačenje primerno tako z ozirom na malenkost teh vsot kakor tudi s stališča, da lahko zaradi prometnih ovir n. pr. dospe kakemu zavarovalcu na deželi kvalificirani opomin

¹³ Versicherungsvertragsrecht str. 266.

¹⁴ Komentar: opomba 12 k § 29.

¹⁵ Tako tudi po nemškem zavarovalnem pravu; glej Prölss: op 7 k § 39.

¹⁶ Versicherungsvertragsrecht str. 267—268.

¹⁷ § 39/2.

¹⁸ Versicherungsvertragsrecht str. 268 opomba 46. Glej tudi: Entscheidungen der höheren österreichischen Gerichte in Versicherungssachen seit 1918, Systematisch zusammengestellt von Bernhard Kessler, Wien 1933, str. 25, št. 69.

še le čez dva meseca, nato bi zavarovalec po enem mesecu plačal premijo; torej bi moral po § 1333 odz. praviloma plačati zamudne obresti.¹⁹ Kako naj vendar preprosti človek na deželi ve, koliko znašajo zamudne obresti in za koliko časa jih mora plačati; zavarovatelj mu tega v kvalificiranem opominu tudi ne more navesti, ker ne ve, kdaj bo zavarovalec premijo plačal. Iz tega sledi, da bi bilo vsakakor neprimerno smatrati kot vzrok za odstop od zavarovalne pogodbe po poteku naknadnega roka v smislu § 29/2 zav. zak. tudi zamuda plačila zamudnih obresti odn. stroškov; s tem bi bil položaj zavarovalca, ki ga zakon kolikor mogoče ščiti, silno poslabšan. Kolikor bi se pa proti temu mnenju ugovarjalo, češ da se v primeru nasprotnega tolmačenja zakona zavarovalec lahko sklicuje na „nekrivdo“, ker ni vedel n. pr. koliko znašajo zamudne obresti, bi bil učinek v zgornjem primeru sicer isti, toda zavarovalcu bi lahko šla eventualno v breme „probatio diabolica“ v smislu določbe § 1298 odz., kar bi bilo očitno neprimerno.

Prvi stavek drugega odstavka § 29 zav. zak. se glasi: „Če je zavarovalec ob poteku naknadnega roka s plačilom premije v zamudi, more zavarovatelj, dokler premija ni plačana, zavarovalno pogodbo razveljaviti s takojšnjim učinkom (odpovedati brez odpovednega roka).“

V primeru brezuspešnega poteka naknadnega roka je zavarovalni zakon ubral drugo pot kot § 918 odz., ki je vsakakor bolj strog. Med tem ko je po zavarovalnem zakonu potrebna za odstop od pogodbe s strani zavarovatelja (upnika) zavarovalčeva (dolžnikova) krivdna zamuda,²⁰ zadoštuje za odstop po § 918 odz. objektivna zamuda brez dolžnikove krivde.²¹

Druga ostopost § 918 odz. je ta, da s potekom naknadnega roka nima dolžnik pravice, izpolniti pogodbo brez upnikove privolitve; prav tako nima upnik pravice, zahtevati izpolnitev pogodbe. Po drugem odstavku § 29 zav. zak. pa lahko zavarovalec (dolžnik) plača premijo in s tem odpravi zle posledice (v smislu § 29/3 zav. zak.) neplačila vse dotlej, dokler zavarovatelj ne odpove zavarovalne pogodbe odn. dokler ne poteče trimesečni rok v smislu 2. stavka 2. odst. § 29 zav. zak.; na drugi strani pa tudi zavarovatelj (upnik) lahko še po poteku naknadnega roka zahteva plačilo premije. Iz tega je razvidno, da je zakonodavec, odpovedujoč se § 918 odz., z določbo 1. stavka 2. odst. § 29 zav.

¹⁹ Schey: op. 7 k § 1333 odz.

²⁰ Komentar: op. 12 k § 29.

²¹ System str. 190.

zak. hotel pomagati tako zavarovalcu kakor tudi zavarovatelju; s to določbo je dal zavarovalcu možnost, da se še po poteku naknadnega roka premisli in plača premijo ter si s tem zagotovi nadaljnje jamčenje zavarovatelja; temu pa je dana možnost, da s kvalificiranim opominom opozori zavarovalca na nevarnost, ki mu preti, ako ne plača premije, ne da bi bil zavarovatelj pri tem prejudiciran z odstopom od zavarovalne pogodbe. Iz obojega pa izhaja očitvidno zakonodavčev namen, da se zavarovalni portfelj ohrani kolikor mogoče stabilen.

Drugi stavek 2. odstavka § 29 zav. zak. se glasi: „Velja za odpoved, če se zahtevek na premijo ne zahteva sodno v 3 mesecih po preteku naknadnega roka.“

Po preteku teh 3 mesecev preстане torej veljati zavarovalna pogodba.

Kakor vse kaže, je ta določba tako v interesu zavarovateljevem kakor tudi zavarovalčevem. V zavarovateljevem je pač v toliko, ker ni treba po preteku tega roka dajati zavarovalcu izrečne odpovedne izjave v smislu 1. stavka 2. odst. § 29 zav. zak. Ta določba je pa tudi v zavarovalčevem interesu, ker bi v nasprotnem primeru zavarovatelj lahko z odstopom od pogodbe čakal, zavarovalno razmerje bi se vkljub preteklemu naknadnemu roku nadaljevalo, premije bi se pa kopičile v zavarovalčevo breme. Vsekakor pa prevladuje zavarovalčev interes, ker je po preteku naknadnega roka v smislu 3. odst. § 29 zav. zak. zavarovatelj itak oproščen jamčenja, „če nastopi zavarovalni primer po preteku naknadnega roka in če je ob času nastopa zavarovalec postal s plačilom premije v zamudi“, medtem ko ostane zavarovatelju na drugi strani zahtevek do premij, ki med tem časom (ker zavarovalna pogodba še velja) tečejo dalje in ki jih prekine šele pretek omenjenega trimesečnega roka.

Ta zakonska določba je pa dispozitivnega značaja, ker se v smislu § 42 zav. zak. zavarovatelj ne more sklicevati na dogovor, ki se razlikuje od te določbe in ki je zavarovalcu v škodo. Argumento a contrario je torej dovoljen dogovor, ki je za zavarovalca ugodnejši od te določbe. V konkretnem primeru je pač zavarovalcu prepuščena presoja, ali je bil posebni dogovor sklenjen njemu v korist ali ne.²²

Glede zamude plačila „sledeče“ premije velja v smislu § 29/4 zav. zak. še sledeči splošni predpis: „Če je pa zavarovatelj v roku treh mesecev zahtevek sodno uveljavil,

²² Komentar: op. 2 k § 22 v zvezi z opombo k § 42.

je zavezan dajatvi, če nastopi zavarovalni primer v dobi, za katero se premija izterjuje, četudi ob času nastopa premija ni plačana. Dolžnosti dajatve pa je odvezan, če se je odrekel zahtevi že pred nastopom zavarovalnega primera.“

Pri tem je omeniti, da se smatra kot „sodno uveljavljanje“ tudi pobotanje dospele premije s tožbenim zahtevkom zavarovalca proti zavarovatelju iz kakega drugega pravnega razmerja.²³

b) Posebne določbe za življenjsko zavarovanje.

Posebnost življenjskega zavarovanja je v tem, da se smatra, da je zavarovalec zavarovalno pogodbo odpovedal, če po preteku prvega pogodbenega leta ne plača premije v naknadnem roku, ki je določen v kvalificiranem opominu (v zakonskem besedilu je citiran § 29/1 — torej se določba nanaša na „sledečo“ premijo). Iz tega sledi, da zavarovatelj jamči le v razdobju, ko teče naknadni rok, kolikor pač ni zavarovalec pogodbe odpovedal v smislu 1. odstavka § 137 zav. zak., po katerem ima zavarovalec pravico, po preteku prvega pogodbenega leta pogodbo odpovedati brez odpovednega roka.

Važna za naše razpravljanje je tudi določba § 142/1 zav. zak., ki se glasi: „Če zavarovalec odpove ali če se opusti plačevanje premije (§ 137), ko se je premija za dobo 3 let plačala, se z odpovedjo ali s potekom za plačevanje premije določenega naknadnega roka (§ 29/1) zavarovanje samo od sebe spremeni v premije prosto zavarovanje z zmanjšano zavarovalno vsoto.“

To bi bile v kratkem zavarovalnopravne določbe, ki nas zanimajo v tem razpravljanju.

II. Kritična presoja gornjih pravnih določb z gospodarskega odn. zavarovalno-tehničnega vidika.

Ako vladajo redne razmere, gornje določbe že same na sebi jamčijo, da se ne bodo pojavile anomalije, ki bi utegnile porušiti sorazmerje, ki mora vladati med dajatvijo in protidajatvijo iz zavarovalne pogodbe, t. j. med plačanimi premijami in izplačili zavarovalnih vsot ob nastopu zavarovalnega primera.

Sedanje izredne razmere so to razmerje porušile. V naslednjem se bomo ozirali na glavni dve vrsti zavarovanja t. j. na zavarovanje proti požaru in na življenjsko zavarovanje.

²³ Komentar: op. 8 k § 28.

1. Zavarovanje proti požaru.

Kot smo že omenili, je v bistvu zavarovanja, da je izplačilo zavarovalne vsote ob nastopu zavarovalnega primera kriti z vplačanimi premijami zavarovalcev. To načelo je kršeno glede na dejstvo, da so bile zveze med zavarovalci in zavarovalci zaradi prometnih ali drugih ovir prekinjene. Zavarovalci ne morejo plačati dospelih premij, tudi če bi hoteli. Na drugi strani se zavarovatelj ne more oprostiti jamčenja, ker prične teči naknadni rok, določen v kvalificiranem opominu, šele od trenutka, ko zavarovalec opomin prejme. Torej anomalija je očitvidna: na eni strani: neplačilo premij, ki tvorijo tako rekoč sklad, iz katerega se izplačujejo škode, na drugi strani: zavarovatelj jamči še nadalje vkljub neplačilu premij, ker ne more zavarovalcu vročiti kvalificiranega opomina, s katerim bi se oprostil jamčenja.

To nesorazmerje se še potencira s tem, da je požarnih škod v izrednih razmerah več kot v normalnih. Res je, da so to v mnogih primerih vojne škode, za katere zavarovatelj ne jamči, toda ker je dokazno breme na zavarovateljevi strani, nastane za zavarovatelja težak položaj, ker ne more zaradi prometnih ovir takoj na kraj sam, da pribavi dokaze, da je to res vojna škoda in da se oprosti jamčenja v smislu § 74 zav. zak. Važnost tega vprašanja je razvidna, ako upoštevamo, da je bilo do 10. maja 1945 prijavljenih zavarovalnicam v Ljubljani okoli 4.000 primerov vojnih škod, ki se z vso verjetnostjo lahko smatrajo kot take, z zavarovalno vsoto okoli lir 82,345.000²⁴. Pri tem je upoštevati, da zaradi prometnih ovir ni bilo mogoče prijaviti zavarovalnicam vseh nastalih škod. Označena vsota je pa gotovo v zadnjih mesecih še narasla. Vso težino vprašanja opazimo, če upoštevamo, da je inkaso premij v velikem delu izpadel in da obstoji še nadalje zavarovateljevo jamčenje. Računa se, da znaša izpadek zaradi prometnih ovir od meseca decembra 1942 približno 50% premij. Ta odstotek se še poveča, ako upoštevamo, da je mnogo zavarovalcev iz raznih razlogov odsotnih od svojih rednih bivališč, s katerimi sicer obstoje prometne zveze, kajti tudi tem ni mogoče vročiti kvalificiranega opomina.

Resnost gornjega problema bo očitvidna šele, ko se bodo razmere v pokrajini normalizirale in ko bodo zavarovalci z vzpostavitevijo normalnih zvez lahko prijavljali škode.

²⁴ Podatki Združenja denarnih in zavarovalnih zavodov Ljubljanske pokrajine.

Ob ugotavljanju teh gospodarskih odn. zavarovalno-tehničnih anomalij, ki nastopajo že sedaj in se bodo v bodočnosti še bolj očitno pokazale, opazimo križanje interesov zavarovatelja, zavarovalca in tudi države, kolikor je zainteresirana na povračilu vojnih škod.

Gotovo je, da določbe zavarovalnega zakona in splošnih zavarovalnih pogojev ne bodo zadostovale za rešitev tega vprašanja.

Izhod iz teh anomalij pa bo moral biti tako za zavarovatelja kakor tudi zavarovalca zadovoljivo rešen, ker bi zaščita samo ene pogodbene stranke prekomerno obremenjevala drugo. Če zavarovalni zakon v posameznih določbah ščiti zavarovalca, ga ščiti na način, ki je opravičen v tehnični in gospodarski prednosti zavarovatelja; ni pa s to zaščito porušeno ravnotežje zmogljivosti. Z enostransko rešitvijo gornjega vprašanja samo v zavarovalčevo korist bi bilo to ravnotežje porušeno. V tem primeru bi se pojavil poleg obeh pogodbenih interesancev še tretji in to je: skupnost zavarovalcev, ki v redu izpolnjujejo svoje obveznosti. Njihova pričakovana pravica bi bila namreč ogrožena, če bi zavarovatelj zaradi velikega porasta škod in pomanjkanja potrebnega kritja (zaradi izostalega plačila premij) zašel v plačilne težave. To bi imelo usodne posledice na ves razvoj zavarovalstva in s tem na gospodarsko sigurnost, na kateri je v veliki meri zainteresirana tudi država.

Glede na vse to, bi se vprašanje jamčenja zavarovatelja v primerih, ki smo jih zgoraj opisali, lahko rešilo na ta način, da bi se stavil rok, v katerem morajo biti dospele premije plačane, ker sicer zavarovanje po tem roku miruje, t. j. zavarovatelj v primeru nastopa zavarovalnega primera sicer ne jamči za nastalo škodo, izgubi pa pravico zahtevati premijo za čas, ko zavarovanje miruje. Toda ta način rešitve bi bil sicer ugoden za zavarovalce, ki niso utrpeli v dobi mirovanja zavarovanja nobene škode na zavarovanih predmetih, ker ne bi imel zavarovatelj pravice, terjati od njih premije za čas mirovanja zavarovanja. Skrajno neugodna bi pa bila ta rešitev za zavarovalce, glede katerih je nastopil zavarovalni primer, ki ne bi imel svojstva vojne škode. V tem primeru ne bi pravkar omenjeni zavarovalci prejeli nikake odškodnine niti od zavarovatelja niti od države v okviru splošne ureditve vojne škode. Iz socialnega stališča bi torej ta rešitev ne bila primerna.

Bolj primerno bi bilo to vprašanje rešiti na ta način, da zavarovatelj sploh ne stavi zavarovalcu kvalificiranega

opomina po § 29 zav. zak., kar brez nadaljnjega lahko stori, kakor smo že zgoraj ugotovili. V tem primeru zavarovatelj vkljub neplačilu „sledeče“ premije jamči nadalje za škodo; dati bi mu pa bilo treba možnost, da po nastopu normalnih razmer izterja vse premije, ki so dospele v plačilo v dobi, ko so vladale izredne razmere in ko je zavarovatelj jamčil za škodo. Da bi se pa zavarovatelju omogočila izterjava dospelih premij, bi bilo treba vsekakor podaljšati zastaralni rok 5 let po § 19 zav. zak., v katerem je treba uveljaviti zahtevek na premijo; to zaradi tega, ker trajajo opisane izredne razmere in zaradi tega izostalo plačilo premij že sedaj skoro 3 leta in bi torej bil zavarovatelj v nevarnosti, da mu zahtevek zastara.²⁵ V smislu čl. 28 splošnih zavarovalnih pogojev za zavarovanje proti požaru ima sicer zavarovatelj možnost, zahtevek vložiti na sedežu okrožnega sodišča, v čigar področju se nahaja zavarovalčevo stanovanilišče ali obratovališče ali kmetijsko posestvo, in s tem prekiniti zastaralni rok, toda neprimernost vtoževanja je očitvidna z ozirom na ogromno število takih tožb, ki bi jih bilo treba vložiti, in z njimi zvezane stroške.

S tem zadnjim predlaganim načinom rešitve jamčenja s strani zavarovatelja bi bil slednji sicer nekoliko oškodovan, ker ni verjetno, da bi z vzpostavitvijo normalnih razmer lahko izterjal vse dospele premije. Sorazmerje med izplačanimi škodami in prejetimi premijami bi bilo sicer nekoliko omajano, vendar verjetno ne tako, da bi ogrožalo gospodarsko zmogljivost zavarovatelja.

2. Življenjsko zavarovanje.

V življenjskem zavarovanju nastane isto vprašanje kot smo ga opisali pri požarnem zavarovanju: izpadek premij in nadaljnji obstoj jamčenja zavarovatelja, ker ne more slednji v smislu § 137/2 zav. zak. dostaviti zavarovalcu kvalificiranega opomina in se s tem oprostiti jamčenja, ako zavarovalec ne plača premije v naknadnem roku.

Zavarovateljev položaj je v življenjskem zavarovanju poostren s tem, ker je v smislu § 137/1 zav. zak. iztožljiva v življenjskem zavarovanju le prvoletna premija, ker more zavarovalec po preteku prvega pogodbenega leta vsak čas odpovedati pogodbo brez odpovednega roka. Zavarovatelj je torej v življenjskem zavarovanju v slabšem položaju kot v požarnem, ker ima v prvoomenjenem zavarovanju možnost, izterjati le prvoletno premijo, v drugem pa vse

²⁵ Podobno kot so bili podaljšani zastaralni roki za menice z izvršilno določbo z dne 13. aprila 1944.

premije, kolikor seveda ne nastopi 3 letno zastaranje po § 19/1 zav. zak.

Ako bi se pri nas sklepala življenjska zavarovanja, glede katerih ni gotovo, da bo zavarovalni primer nastopil (n. pr. zavarovanje za primer doživetja), bi se vsaj premijske rezerve zavarovanj, ki bi iztekla, ne da bi zavarovalni primer nastopil, uporabile za kritje dospelih zavarovalnih vsot. Toda življenjsko zavarovanje se pri nas sklepa večinoma mešano, t. j. zavarovalec se zavaruje za primer smrti in doživetja obenem. Ker je torej nastop zavarovalnega primera gotov, pridobi zavarovalec, če je plačal premijo za dobo 3 let, pravico na povratni odkup, t. j. na povrnitev gotovega dela premijske rezerve.^{26 27} S tem priznava zakon zavarovalcu pravico na svojo premijsko rezervo odn. priznava, da je ta premijska rezerva določena „vnaprej in končnoveljavno le za zadovoljitev posameznega zahtevka“,²⁸ ne pa za kritje dajatev za zavarovalne primere, ki nastopijo iz drugih posameznih zavarovalnih pogodb.

Kot pri požarnem moramo tudi pri življenjskem zavarovanju ugotoviti, da bodo zavarovalni primeri postali zavarovatelju znani šele po nastopu normalnih razmer, ko bo mogoče ugotoviti zavarovalne primere in ko bo upravičencem mogoče zavarovatelju javiti zavarovalni primer.

Pri reševanju vprašanja jamčenja zavarovatelja v primeru neplačila „sledeče“ premije pride v življenjskem zavarovanju še močnejše kot v požarnem zavarovanju do izraza razen zavarovatelja in zamudnega zavarovalca (kristnika) še tretji interesiranec: zavarovalci, ki v redu izpolnjujejo svojo obveznost plačila premij, kar je seveda najbolj razvidno iz že omenjene pravice zavarovalca do nekega dela premijske rezerve v smislu § 141/2 zav. zak. (povratni odkup).

Enostranska rešitev vprašanja jamčenja in sicer samo v korist zavarovalca odn. v breme zavarovatelja bi bila torej proti duhu in določbam zakona ter proti interesom skupnosti zavarovalcev.

Obojestransko zadovoljiva rešitev bi bila morda v tem, da bi zavarovalnice dovolile zavarovalcem, ki so že plačali premijo za dobo 3 let in ki zaradi izrednih razmer ne morejo plačati nadaljnjih premij, posojilo na polico, iz ka-

²⁶ §§ 141/2, 146 zav. zak.

²⁷ Glej § 11 splošnih zavarovalnih pogojev za življenjsko zavarovanje.

²⁸ Versicherungsvertragsrecht str. 830.

terega naj bi se nato avtomatično odbile dospele premije v zavarovalčevo breme. S tem ne bi bil prizadet interes ostalih zavarovalcev, ki izpolnjujejo v redu obveznosti, ker bi bilo posojilo itak dovoljeno na podlagi premijske rezerve zadevnega zavarovalca, do katere ima slednji — kot smo že ugotovili — pravico.

Uspeh takega ukrepa, ki bi moral biti seveda oblastveno sankcioniran, bi bil naravno omejen, ker je tudi posojilo na plico omejeno v smislu § 13 splošnih zavarovalnih pogojev za življenjsko zavarovanje.

Za zavarovalce, ki so že plačali premijo za dobo 3 let, bi se dalo vprašanje jamčenja rešiti tudi na ta način, da bi zavarovalnice pozvale sorodnike odn. zakonite zastopnike odsotnih oz. za plačilo premije oviranih zavarovalcev, da bi za zavarovalce plačali dospele premije v določenem roku. To bi bilo treba objaviti razen v Službenem Listu še v dnevnem časopisju ali na kak drug primeren način in pozvati zavarovalčeve sorodnike odn. zakonite zastopnike, da plačajo za zavarovalca v določenem roku dospelo premijo v izogib posledic § 142/1 zak. zav. t. j., da se sicer „zavarovanje samo od sebe spremeni v premijo prosto zavarovanje z zmanjšano zavarovalno vsoto“. Seveda bi morali plačniki pridobiti za svoje plačilo zastavno pravico bodisi na zavarovalčev ali koristnikov zahtevk, če nastopi zavarovalni primer, bodisi na zadevne premijske rezerve. Na ta način ne bi bilo treba zavarovatelju staviti kvalificiranega opomina po § 142/1 zav. zak. Tudi ta ukrep bi moralo seveda izdati pristojno oblastvo.

Glede zavarovalcev, ki še niso plačali premije za dobo 3 let, bi bilo primerno, da se ukine zavarovateljevo jamčenje, ker so bile plačane premije itak uporabljene za zdravniški pregled, akvizicijske in druge stroške,²⁹ torej ne postane zavarovatelj neupravičeno obogačen.

Rešitev jamčenja zavarovatelja v življenjskem zavarovanju, ki smo jo pravkar predlagali, ima opravičilo tudi v tem, da je na isti način urejeno zavarovalčevo jamčenje v primeru neplačila premij celo v ljudskem zavarovanju po § 152/3 zav. zak., kjer so prizadete najširše in najšibkejšje plasti naroda.

* * *

Z zgoraj navedeno sumarično rešitvijo vprašanja, kako bodi zavarovateljevo jamčenje v primeru neplačila premije, smo hoteli navesti le eno pot rešitve tega problema, ki bi

²⁹ Versicherungsvertragsrecht str. 821.

se dal mogoče bolje rešiti na kak drug način. Namen teh vrstic je bil, le prikazati dejstvo, da zaradi novonastalih nepredvidenih izrednih razmer zavarovalni zakon s splošnimi zavarovalnimi pogoji sam na sebi ne zadostuje za primerno rešitev vprašanja, kako jamči zavarovatelj še nadalje vkljub neplačilu premij, temveč da potrebuje nekih dopolnilnih določb. Neobhodno potrebno bo, da bo zakonodavec odn. pristojno javno oblastvo to vprašanje uredilo.

Zaradi pravne sigurnosti bi bilo treba to vprašanje že sedaj — četudi začasno — rešiti, da se pomirijo na eni strani zavarovatelji, ki po zakonu jamčijo dalje, dasi za to nimajo potrebnega kritja, na drugi strani pa zavarovalci, ki v redu izpolnjujejo svoje obveznosti in ki bi bili zaradi neomejenega jamčenja zavarovatelja vkljub neplačilu premij ogroženi v svoji pričakovalni pravici do odškodnine odn. v življenjskem zavarovanju v pravici na svojo premijsko rezervo.

Kolikor se bo ureditev tega vprašanja izvršila po vojni, bo izbira sredstev zavisela od „odločitve v borbi, ki se danes razvema za novo obliko političnega, gospodarskega in socialnega ustroja sveta.“³⁰

³⁰ Od česar bo tudi zavisela oblika bodočega zavarovalnega podjetja v smislu disertacije dr. Ivana Martelanca: Razvojna nagibnost oblike zavarovalnega podjetja, Ljubljana 1945, str. 120.

Idem factum.

(Pripombe k odločbi Vrhovnega sodišča v Ljubljani z dne 20. oktobra 1942, Kre Co Ci 64/62, Sl. Pr. II, 454.)

Dr. L. Kravina.

V kazenski stvari, ki je tekla pod Kzp 757/41 pri okrožnem sodišču v Ljubljani, je predlagal državni tožilec poizvedbe zaradi zločina tatvine kobile po § 316 št. 1 in 7 kz. zoper K. A., obtožil ga pa je zaradi prestopka prikrivanja po § 553/2 kz., češ da je dotično kobilu kupil, vedoč, da je pridobljena s kaznivim dejanjem, ter na obtožnici podal izjavo po § 108/1 kz.,¹ da ni osnove za nadaljnji kazenski pregon K. A. zaradi zločina po § 316 št. 1 in 7 kz. Glede na to izjavo je bil kazenski postopek zaradi te tatvine zoper K. A. pravnomočno ustavljen. Na glavni razpravi pa je državni tožilec obtožbo spremenil

¹ Ker gre za poizvedbe, je bila tu na mestu pripomba po § 96 kz. namesto izjave po § 108/1 kp.